Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2025-0000596097

Datum
14 oktober 2025

Opgesteld door
[redacted]

Samengewerkt met
CZW

Bijlage(n)
2

Aan Minister van BZK
Van DenB

nota

Hoofdlijnenbrief initiatiefvoorstel bindend correctief referendum

Aanleiding

De bijgevoegde Kamerbrief over de hoofdlijnen van de uitvoeringswetgeving correctief bindend referendum is op 14 oktober jl. besproken in de Raad Bestuur en Justitie (RBJ). De RBJ heeft ingestemd met agendering van de brief in de ministerraad (MR) van 17 oktober a.s. Na akkoord in de MR kan de hoofdlijnenbrief aan zowel de Tweede als Eerste Kamer worden verzonden.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd:

- De bijgevoegde hoofdlijnenbrief initiatiefvoorstel bindend correctief referendum na akkoord in de MR op 17/10 te verzenden aan de Tweede Kamer.
- De bijgevoegde hoofdlijnenbrief initiatiefvoorstel bindend correctief referendum mét het bijgevoegde afschrift na akkoord in de MR op 17/10 te verzenden aan de Eerste Kamer.

Kern

Tijdens de behandeling van het Voorstel van wet van het lid Van Nispen houdende verandering in de Grondwet, strekkende tot opneming van bepalingen inzake het correctief referendum (Kamerstukken 36468) op 16 januari 2025, heeft de minister van BZK aangegeven bereid te zijn een brief te sturen aan de Tweede Kamer met daarin de hoofdlijnen van de nog op te stellen uitvoeringswetgeving.

Via deze brief informeert de minister van BZK de Tweede Kamer (en in afschrift de Eerste Kamer), namens het kabinet, over de stand van zaken van de uitvoeringswetgeving en de keuzes die het kabinet hiervoor verwacht te maken.

De uitvoeringswetgeving zal handen en voeten geven aan het in de Eerste Kamer aanhangige grondwetsvoorstel; hierin worden onder meer de procedurele voorwaarden om het houden van het referendum af te kunnen dwingen vastgelegd en de voorwaarden waaronder een bindende referendumuitslag tot stand komt. Conform het grondwetsvoorstel moet dit bij wet worden geregeld. In de hoofdlijnenbrief wordt ingegaan op acht thema’s die verband houden met de nog op te stellen uitvoeringswetgeving:

1. *Eén wetsvoorstel voor de uitvoeringswetgeving.* Het kabinet zal alle uitvoeringsaspecten voor het correctief bindend referendum in één wetsvoorstel opnemen.
2. *Drempels in de voorfase.* Het kabinet gaat in de uitvoeringswetgeving uit van een drempel van 5.000 ondersteuningsverklaringen voor een inleidend verzoek en 400.000 ondersteuningsverklaringen voor een definitief verzoek voor een correctief referendum.
3. *Hoogte van de uitkomstdrempel (nationaal en decentraal).* Het kabinet kiest er voor om aan te sluiten bij het advies van de Staatscommissie parlementair stelsel, dat wil zeggen dat wordt voorgesteld een uitkomstdrempel van 33 1/3% van de stemgerechtigden te hanteren voor het nationale referendum. Over de hoogte van de uitkomstdrempel voor het decentraal referendum wordt nog nader overlegd door en met de koepelorganisaties. Daarover neemt het kabinet op een later moment een besluit.
4. *Referendumcommissie.* Na geïnventariseerd te hebben welke taken het kabinet in de uitvoeringswet wil opnemen en bezien te hebben bij welke orgaan elk van deze taken belegd kan worden, heeft het kabinet geconstateerd dat er niet opnieuw een referendumcommissie hoeft te worden ingesteld.
5. *Informatievoorziening en aanpak van desinformatie.* Ook bij een referendum is er de gebruikelijke campagne van de overheid waarbij stemgerechtigden worden geïnformeerd over praktische zaken zoals over de dag waarop de stemming plaatsvindt. Daarnaast benadrukt het kabinet het belang van neutrale en toegankelijke informatievoorziening over het onderwerp van een referendum, waarbij stemgerechtigden onder meer een beknopte samenvatting van het wetsvoorstel ontvangen samen met de stempas. Hoewel de overheid geen standpunten zal presenteren, wordt betrouwbare basisinformatie gegarandeerd om het publieke debat te versterken en desinformatie tegen te gaan. Ter bescherming van het referendumproces tegen ongewenste beïnvloeding sluit het kabinet aan bij het bestaande desinformatiebeleid voor verkiezingen en werkt het aan een integrale, offensieve aanpak van desinformatie die de democratie ondermijnt.
6. *Frequentie referenda en combinatie met andere verkiezingen.* Vanwege het uitvoerbaar houden van het verkiezingsproces wordt het advies van de ketenpartners uit het verkiezingsproces door het kabinet overgenomen. Dat wil zeggen dat het in de uitvoeringswetgeving mogelijk wordt gemaakt om stemmingen te combineren, waarbij twee uitzonderingen gelden:
    a. Een nationaal referendum valt niet samen met provinciale staten- en waterschapsverkiezingen.
    b. Er kunnen ten hoogste vier referenda gelijktijdig plaatsvinden.
7. *Kosten van het referendum.* Tijdens de behandeling van het grondwetsvoorstel zijn vooralsnog geen concrete voorstellen gedaan voor de dekking van de organisatiekosten. De te zijner tijd op te stellen uitvoeringswetgeving zal pas in werking kunnen treden als voorzien is in een adequate financiële dekking.
8. *Evaluatie.* Het kabinet is bereid een evaluatiebepaling op te nemen in de uitvoeringswet als de wens daartoe in de Kamer breed leeft. Daarbij tekent het kabinet wel aan dat de reikwijdte van een dergelijke evaluatie vermoedelijk beperkt zal blijven tot die onderdelen van de wet die zich onafhankelijk van een referendum laten evalueren. Hierbij kan gedacht worden aan de procedures voorafgaand aan een stemming (waaronder de drempels in de voorfase, de kosten voor gemeenten, enz.).

Het streven is om in 2027 een voorstel voor de uitvoeringswet bij de Tweede Kamer in te dienen.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Motivering
In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	**Naam**
1	Kamerbrief - Hoofdlijnen van de uitvoeringswetgeving referendum
2	Afschrift Eerste Kamer Hoofdlijnenbrief correctief referendum